

perlopiù diffuse nel resto della regione. La relazione ha inteso soprattutto porre alcuni interrogativi circa le evidenti modalità di orientamento di queste parlate ora sul modello ligure, ora su quello lunigianese, a loro volta di tipo (apparentemente) precoce o tardivo a seconda dei singoli casi. Si ritiene ad ogni modo che quesiti di questo tipo potranno essere risolti —oltre che, come si diceva, mediante una fotografia più precisa circa l'attuale *facies* linguistica dell'estremo levante ligure— in seguito a una fruttuosa cooperazione fra linguisti, storici ed etnografi professionisti.

Nel frattempo, un dettagliato affresco circa le caratteristiche soprattutto fonetiche e morfologiche dei dialetti parlati nell'area del golfo della Spezia (i quali, appunto, segnano a loro volta la transizione fra il tipo ligure e quello lunigianese sulla linea di costa) è emerso dalla relazione di Pier Giorgio Cavallini, dialettologo specialista dell'area spezzina. Un quadro di sintesi come quello offerto in tale sede si rivela particolarmente propizio sia per disporre di uno sguardo di insieme, sia per giungere a una migliore definizione di un territorio alquanto composito sotto il profilo linguistico.

Il terzo giorno del convegno ha ospitato anzitutto una relazione del professor Leonardo Maria Savoia, specialista —fra le molte cose— dei dialetti posti fra la Liguria e la Toscana nord-occidentale, di cui sono stati presentati i principali aspetti fonologici e morfosintattici. I lavori, infine, sono stati chiusi da un'altra relazione di Michele Armanini, che ha riguardato questa volta il dialetto, gli usi, i costumi e la cultura materiale dell'alta val di Vara, analizzati in ottica critica e, ovviamente, sulla base della frequentazione diretta di quei luoghi e della rispettiva popolazione; ne è risultato ancora un quadro particolarmente articolato, che ben esemplifica i rapporti di specificità e di interscambio culturale di una (sub)area posta quasi al confine fra diverse regioni storiche.

L'intenzione degli organizzatori è quella di ripetere questa profittevole iniziativa nel corso dei prossimi anni, anche arricchendo il numero dei contributori e il raggio di interesse delle relazioni. Nel prossimo futuro, intanto, si provvederà alla stampa degli atti di questa prima edizione.

Stefano LUSITO

Gli atlanti linguistici nazionali. Prospettive di ricerca nel centenario dell'Atlante Linguistico Italiano (Torí, 26-27 de setembre de 2024). — En el centenari de vida de l'*Atlante Linguistico Italiano* (*ALI*, 1924-), sota l'organització dels actuals responsables de l'atles (Matteo Rivoira, Federica Cugno, Anna Laura Mantovani, Laura Mantovani, Maria Sabrina Specchia, Maria Pia Villavecchia), se celebrà a Torí aquest congrés sobre aspectes diversos de l'esmentat atles, així com d'altres vinculats a l'àmbit italomànic (*Atlante Italo-Svizzero*, *AIS*), a l'ibero-romànic (*Atlas Lingüístico de la Península Ibérica*, *ALPI*) i al català (*ALDC* i *PALDC*). Dijous 26 a la tarda, al Palazzo Nuovo (Auditorium Quazza, via Sant'Ottavio, 20), s'hi van celebrar dues taules rodones: «Attualità degli atlanti nazionali», amb la participació de Matteo Rivoira (coordinador), Pilar García Mouton, Alfred Lameli, Giulia Donzelli, Adriano Salvi, Elisabetta Carpitelli, Vito Matranga i Marcello Aprile; a continuació, «I 100 anni de "L'Italia dialettale"», presentada per Federica Cugno, amb les intervencions de Franco Fanciullo, Alessandro De Angelis i Simone Pisano. Divendres 27, al Palazzo Madama, Piazza Castello, al llarg del matí se succeïren diverses intervencions: «La valorizzazione digitale degli atlanti di prima generazione» (sota la presidència de Riccardo Regis), Giulia Donzelli i Adriano Salvi, «*AIS*, the digital turn: un atlante linguistico tra passato e presente»; Elisabetta Carpitelli i Guylaine Brun-Trigaud, «Presentazione del progetto ANR ECLATS»; Pilar García Mouton, «El proceso de digitalización del *ALPI*», José Enrique Gargallo Gil, «Dal grande *ALDC* al *Petit ALDC*: prima e seconda generazione». Completaren la sessió matinal Barbara Turchetta, Massimo Cerruti, Lorenzo Ferrarotti, Stefano Fiori, Matteo Rivoira i Claudio Tosti, «La digitalizzazione dell'*ALI*: problemi, prospettive, primi risultati». A

les 15 h es va realitzar una visita a la mostra «Memorie d'acqua. Parole e immagini». Finalment, entre 16 i 18 h. es va celebrar la presentació del 10è volum (2023) de l'*ALI*, amb diverses salutacions institucionals prèvies i la intervenció posterior de Rosanna Sornicola, Paolo D'Achille i Lorenzo Massobrio. Augurem una vida fecunda a l'*Atlante Linguistico Italiano*.

José Enrique GARGALLO GIL
Universitat de Barcelona
Institut d'Estudis Catalans

Primer festival de les variants dialectals de la llengua catalana «Posa-hi tu l'accent» (Espluga de Francolí, 27, 28 i 29 de setembre del 2024). — L'últim cap de setmana de setembre del 2024 l'Espluga de Francolí (Conca de Barberà) va esdevindre el centre de la variació geolectal de la llengua catalana i va tindre l'atenció de tots aquells que, d'alguna manera o altra, estan en contacte amb la dialectologia; per tant, potencialment tots els parlants d'una llengua. I això té un doble vessant: d'una banda, perquè un dels ànims —si no el principal— d'aquesta festa va ser reivindicar que tots parlem un dialecte i que el conjunt dels dialectes conformen la llengua, en aquest cas la catalana; de l'altra, perquè aquesta iniciativa va sorgir de la societat civil, concretament dels espluguins (encapçalats pel periodista Òscar Palau), i del fet de ser conscients de la seva idiosincràsia lingüística: es tracta d'una zona de transició entre el bloc occidental i el bloc oriental. Aquesta consciència, sumada a la capacitat del poble d'aplegar un conjunt de voluntaris que es va desviure perquè tot fos possible els dies en qüestió, es va materialitzar en un seguit d'activitats, xarrades i taules rodones que van protagonitzar molts sectors de la societat —filòlegs, literats, professors, mestres, periodistes, cantants i gent amb sensibilitat i delicadesa cap a la varietat que és sabedora que cal reivindicar-la en tant que símbol identitari i de prestigi—, tots diferents i singulars però tots vinculats d'alguna manera o altra a la variació diatòpica i el registre col·loquial —ja sigui professionalment, emocionalment o instrumentalment.

La gènesi del festival «Posa-hi tu l'accent» cal trobar-la l'any 2021, quan el professor de filosofia de la Universitat de les Illes Balears Jordi Crespo (espluguí de naixement) va compilar al llibre *El penyic al perxe. El parlar de l'Espluga de Francolí* (La Musca) els principals trets lingüístics de l'Espluga, sobretot els propis i els que defineixen el parlar com a parlar de transició. Aquesta fallera per l'especificitat lingüística de l'Espluga i per la situació lingüística general del català va fer que dos anys després els espluguins impulsessin una campanya en què van posar de relleu el lèxic propi de la població —compartit en bona part pel de la resta del Camp de Tarragona— i la publicació de dos llibres divulgatius del lèxic espluguí pensats per als xiquets de les escoles de la Conca.

El clímax de tot aquest pòsit, sempre inspirat des de mocions populars, van ser els dies 27, 28 i 29 de setembre del 2024. Durant els dies previs d'aquella mateixa setmana (dimarts, dimecres i dijous) ja es van dur a terme diverses activitats relacionades amb el festival i dirigides, en bona part, als habitants de l'Espluga i de la Conca, com ara les conferències «Com parlem a l'Espluga i a la Conca?», a càrrec de Carme Plaza, o «La Institució Francesc de Borja Moll i el *Diccionari català-valencià-balear*. Vigència i futur d'un llegat fonamental», a càrrec de Maria Pilar Perea. El divendres, dia de la inauguració del festival, al dematí els alumnes de l'escola Sagrat Cor de Solivella van representar en xipella l'obra de teatre infantil *Entri totis ho apriarem* i els alumnes de segon d'ESO dels diversos instituts de la Conca van participar en el concurs *Posa-hi tu l'accent*, a l'estil *Pica Lletres*. A la tarda, amb l'acte de benvinguda, es va donar el tret de sortida a tres jornades que, en última instància, havien d'exercir de plataforma per (de)mostrar que la variació geolectal és la base de la llengua catalana i que, en aquest cas, la unitat lingüística s'expressa, indefectiblement, a través de la diversitat lingüística. Aquest acte va servir per retre homenatge al dialectòleg Joan Veny per la seva tasca